

Type of Article (Research Article)

Developing A Community-Based Sustainable Development Model For The Makran Coast: Rethinking The Relationship Between Community And Policymaking

Abdolsallam Mahdi Pour: Department of Sociology, Kha.C., Islamic Azad University, Khalkhal, Iran

***Mehrdad Mohammadian:** Department of Sociology, Kha.C., Islamic Azad University, Khalkhal, Iran

Morteza Farajian: Department of Sociology, PaM.C., Islamic Azad University, Pars Abad Moghan, Iran

Article Einfo

Received: 2024/11/12

Accepted: 2026/01/29

pp. 23-36

Keywords:

Community-Based Approach

Sustainable Development

Makran Coast

Policymaking

Abstract

This study aims to develop a community-based sustainable development model for the Makran coastal region by redefining the relationship between local communities and development policymaking. Despite possessing significant geopolitical, geo-economic, and cultural potentials, the Makran coast faces structural challenges, including inadequate development infrastructure, social disparities, and inconsistencies in macro-level policy frameworks. Employing a quantitative, survey-based research design, the study examines the relationships among key components such as public participation, social capital, local empowerment, regional capacities, and the degree of alignment between development policies and indigenous needs. The statistical population comprises managers, experts, economic actors, and representatives of local institutions in the provinces of Sistan and Baluchestan and Hormozgan, with a sample size of 384 respondents determined using Cochran's formula. Data were collected through a researcher-developed questionnaire based on a five-point Likert scale and analyzed using structural equation modeling (SEM) in AMOS software. The findings indicate that community participation, regional empowerment, and the alignment of development policies with local needs exert positive and statistically significant effects on the economic, social, and environmental dimensions of sustainable development ($p < 0.001$). Furthermore, support for indigenous industries and the conservation of natural ecosystems play a significant role in enhancing regional development indicators. Specifically, achieving sustainable development in the Makran region necessitates a transition from centralized, top-down approaches toward community-based policymaking, alongside strengthening institutional linkages between local and national levels. The proposed conceptual model provides an effective framework for regional planning and sustainable policymaking in Iran's coastal regions.

Citation: Mahdi Pour, Abdolsallam. Mohammadian, Mehrdad. Farajian, Morteza. (2026). Developing A Community-Based Sustainable Development Model For The Makran Coast: Rethinking The Relationship Between Community And Policymaking. *Socio-Cultural Changes*, 22(4), Serial No. 89, 23-36.

DOI:

***Corresponding Author:** Mehrdad Mohammadian

E-mail Address: dr.mhm1350@gmail.com

Tel: +989144011689

Extended Abstract

Introduction

Sustainable development in coastal regions, particularly in strategically significant yet underdeveloped areas, requires a fundamental rethinking of prevailing policy frameworks and a shift away from centralized, project-driven approaches toward community-oriented models. Empirical evidence from both global and regional contexts indicates that development strategies focused primarily on physical infrastructure and economic growth, without adequate consideration of social structures, local capacities, and ecological constraints, often lead to spatial inequality and environmental degradation rather than long-term sustainability. The Makran coastal region, despite its strategic geopolitical position, rich natural resources, and diverse economic potential, has largely been subject to top-down development policies that insufficiently engage local communities in decision-making processes. Such approaches have limited the effectiveness and durability of development interventions. In this context, community-oriented development emerges as a critical conceptual and operational framework that enables the redefinition of the relationship between local communities and development policy. This study therefore seeks to formulate a community-based model of sustainable development for the Makran coasts by examining the interconnections between social participation, social capital, local empowerment, and regional policy mechanisms.

Methodology

This research adopts a quantitative, survey-based approach grounded in a conceptual framework that integrates social, institutional, and policy dimensions of sustainable development. The statistical population comprises local managers, policy experts, economic actors, and representatives of civil society organizations active in the Makran coastal region. A multi-stage cluster sampling method was employed across selected coastal cities. Data were collected through a researcher-designed questionnaire using a Likert scale, the validity and reliability of which were confirmed through standard statistical procedures. Data analysis was conducted using descriptive and inferential techniques, with particular emphasis on structural equation modeling to identify causal relationships among the study variables and to assess the relative influence of each factor on sustainable development outcomes. This methodological approach provides a data-driven and empirically robust basis for regional development policy formulation.

Results and Discussion

The findings indicate that sustainable development in the Makran coastal region exhibits a multidimensional and network-based structure and is significantly influenced by social and institutional factors. Community participation, social capital, and endogenous regional capacities were identified as fundamental determinants of sustainable development, exerting substantial effects on economic, social, and environmental outcomes. The results demonstrate that higher levels of social participation and institutional trust are associated with increased policy effectiveness and stronger sustainability performance. Moreover, local empowerment and targeted educational mechanisms function as mediating variables that strengthen the link between policy interventions and development outcomes. Conversely, misalignment between macro-level policies and local needs was found to be a key factor undermining the effectiveness of development initiatives in the region. The results of this study suggest that achieving sustainable development in the Makran coastal region requires a reconfiguration of the relationship between local communities and the policy-making system, in which communities move from being passive recipients of development interventions to active agents in shaping development trajectories. The proposed community-oriented model is premised on the notion that sustainability is not primarily achieved through external resource injection, but rather through the activation of local capacities and the alignment of policies with the socio-spatial logic of place. Within this framework, social capital, participatory governance, and local empowerment operate as critical intangible infrastructures of development, without which even large-scale investments are likely to yield unsustainable outcomes. Ultimately, the study demonstrates that the transition toward sustainable development in the Makran coastal region is less a technical or economic challenge than a social and institutional one, necessitating a paradigm shift in regional development policy. Such a shift holds the potential to position the Makran coasts as a transferable model for sustainable coastal development in other regions of Iran.

نوع مقاله (علمی پژوهشی)

تدوین الگوی اجتماع محور توسعه پایدار در سواحل مکران: بازاندیشی رابطه اجتماع و سیاست گذاری

عبدالسلام مهدی پور: گروه جامعه‌شناسی، واحد خلیخال، دانشگاه آزاد اسلامی، خلیخال، ایران

*مهرداد محمدیان: گروه جامعه‌شناسی، واحد خلیخال، دانشگاه آزاد اسلامی، خلیخال، ایران

مرتضی فرجیان: گروه جامعه‌شناسی، واحد پارس آباد مغان، دانشگاه آزاد اسلامی، پارس آباد مغان، ایران

چکیده

اطلاعات مقاله

پژوهش حاضر با هدف تدوین الگوی اجتماع محور توسعه پایدار در سواحل مکران و بازتعریف رابطه میان اجتماع محلی و سیاست‌گذاری‌های توسعه‌ای انجام شده است. سواحل مکران، علی‌رغم برخورداری از ظرفیت‌های راهبردی ژئوپلیتیکی، ژئوآکونومیکی و فرهنگی، با مسائل ساختاری همچون ضعف زیرساخت‌های توسعه‌ای، شکاف‌های اجتماعی و ناهم‌آهنگی در سیاست‌گذاری‌های کلان مواجه است. روش تحقیق کمی و پیمایشی است که به تبیین روابط میان مؤلفه‌هایی نظیر مشارکت مردمی، سرمایه اجتماعی، توانمندسازی محلی، ظرفیت‌های منطقه‌ای و میزان هماهنگی سیاست‌های توسعه‌ای با نیازهای بومی پرداخته است. جامعه آماری پژوهش شامل مدیران، کارشناسان، فعالان اقتصادی و نمایندگان نهادهای محلی در استان‌های سیستان و بلوچستان و هرمزگان بوده و حجم نمونه ۳۸۴ نفر براساس فرمول کوکران تعیین شد. داده‌ها از طریق پرسش‌نامه محقق ساخته با مقیاس لیکرت پنج‌گزینه‌ای گردآوری و با استفاده از مدل‌سازی معادلات ساختاری در نرم‌افزار AMOS تحلیل شد. نتایج نشان داد که مشارکت جوامع محلی، توانمندسازی منطقه‌ای و هماهنگی سیاست‌های توسعه‌ای با نیازهای محلی، تأثیر مثبت و معناداری بر تحقق ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی توسعه پایدار دارند ($p < 0.001$). همچنین، حمایت از صنایع بومی و حفاظت از اکوسیستم‌های طبیعی نقش مؤثری در بهبود شاخص‌های توسعه منطقه‌ای ایفاء می‌کنند. به‌طور خاص، دستیابی به توسعه پایدار در مکران مستلزم گذار از رویکردهای متمرکز و بالابره‌پایین به سیاست‌گذاری اجتماع محور و تقویت پیوند نهادی میان سطوح محلی و ملی است. الگوی مفهومی ارائه شده می‌تواند مبنایی کارآمد برای برنامه‌ریزی منطقه‌ای و سیاست‌گذاری پایدار در مناطق ساحلی ایران فراهم آورد.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۸/۲۱

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۱۱/۰۹

شماره صفحات: ۳۶-۲۳

واژگان کلیدی:

اجتماع محور

توسعه پایدار

سواحل مکران

سیاست‌گذاری

استناد: مهدی پور، عبدالسلام، محمدیان، مهرداد و فرجیان، مرتضی. (۱۴۰۴). تدوین الگوی اجتماع محور توسعه پایدار در سواحل مکران: بازاندیشی رابطه اجتماع و سیاست‌گذاری. *تغییرات اجتماعی-فرهنگی*، دوره ۲۲، شماره ۴؛ (پیاپی ۸۹)، ۳۶-۲۳.

DOI

*نویسنده مسئول: مهرداد محمدیان

آدرس پست الکترونیک: dr.mhm1350@gmail.com

تلفن: ۰۹۱۴۴۰۱۱۶۸۹

مقدمه

توسعه پایدار در مناطق ساحلی نیازمند تعادل میان بهره‌برداری اقتصادی، حفاظت از محیط‌زیست و ارتقای کیفیت زندگی جوامع محلی است (یعقوبی، ۱۴۰۴). تجربه‌های جهانی نشان می‌دهد که برنامه‌های توسعه شتاب‌زده و تمرکز بر پروژه‌های زیرساختی بدون توجه به بافت اجتماعی و زیست‌محیطی، منجر به تخریب منابع طبیعی، افزایش نابرابری و کاهش توانمندی جوامع محلی می‌شود (مزینانی، همتی و همتی، ۱۴۰۳). در مطالعات اخیر، مشارکت فعال جوامع محلی، سرمایه اجتماعی و توانمندسازی بومی به عنوان متغیرهای کلیدی در موفقیت برنامه‌های توسعه پایدار معرفی شده‌اند. شبکه‌های اعتماد، همکاری و تعاملات اجتماعی ضمن افزایش مشروعیت سیاست‌ها، باعث پایداری مداخلات و تسهیل تصمیم‌گیری‌های محلی می‌شوند (Dangi & Jamal, 2016). فقدان این ساختارها، همراه با سیاست‌گذاری متمرکز و بالا به پایین، کارآمدی برنامه‌ها را کاهش داده و آسیب‌پذیری اکوسیستم‌ها و جوامع محلی را افزایش داده است (Barca, McCann & Rodríguez-Pose, 2012). سواحل مکران، با موقعیت ژئوپلیتیکی استراتژیک، دسترسی مستقیم به دریای عمان و منابع طبیعی غنی شامل شیلات، انرژی و گردشگری، ظرفیت بالقوه برای توسعه منطقه‌ای و ملی دارد (احمدی و دهقان‌دهنوی، ۱۳۹۵). با این حال، تجربه اجرای پروژه‌ها نشان می‌دهد که اغلب طرح‌ها بدون توجه به نیازهای واقعی و اولویت‌های اجتماعی-فرهنگی جوامع بومی طراحی شده‌اند (اسدی‌محل‌چالی، ۱۴۰۰؛ اعتمادی و صارمی، ۱۴۰۱). این امر موجب ضعف زیرساخت‌ها، نابرابری فضایی، محرومیت اجتماعی و فشار بر اکوسیستم‌های حساس شده است. جامعه محلی مکران، با دارا بودن دانش بومی، شبکه‌های انسانی و اجتماعی و توانمندی‌های فرهنگی، می‌تواند عامل پیش‌رونده توسعه پایدار باشد اما فقدان سازوکارهای مشارکتی و چارچوب بومی، مانع تحقق این پتانسیل شده است. عدم هماهنگی میان سیاست‌های ملی و نیازهای بومی، موجب شکاف میان برنامه‌های کلان و واقعیت‌های محلی شده و اثربخشی سیاست‌های توسعه را محدود می‌کند. بسیاری از پروژه‌های بندری و صنعتی در منطقه، اگرچه ارزش اقتصادی دارند، بدون توجه به تأثیرات اجتماعی و زیست‌محیطی اجرا شده‌اند و به ایجاد نابرابری و تخریب منابع منجر شده‌اند. در پاسخ به این چالش‌ها، پژوهش حاضر چارچوبی مبتنی بر اجتماع محلی و توسعه پایدار ارائه می‌دهد تا رابطه میان مشارکت مردمی، سرمایه اجتماعی، توانمندسازی بومی و هماهنگی سیاست‌های توسعه با نتایج اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی بررسی شود. پرسش آن است که - الگوی اجتماع‌محور چگونه می‌تواند در توسعه پایدار سواحل مکران عمل کند و کدام مؤلفه‌های اجتماعی و سیاستی از جمله مشارکت مردمی، سرمایه اجتماعی، توانمندسازی محلی و همسویی سیاست‌ها با نیازهای بومی بیشترین تأثیر را بر ابعاد اقتصادی، اجتماعی و زیست‌محیطی توسعه پایدار در این منطقه دارند؟

پیشینه پژوهش

- (کوهکن، موحدی و رهام، ۱۴۰۳)، در پژوهشی با عنوان «نقش توسعه سواحل مکران در شکوفایی اقتصاد دریامحور بر اساس شاخص‌های حکمرانی خوب»، با به کارگیری روش‌های پیمایشی و نظریه زمینه‌ای، رابطه میان مؤلفه‌های حکمرانی خوب (مشارکت، شفافیت، پاسخ‌گویی، عدالت و اجماع‌سازی)، و توسعه اقتصادی دریامحور را بررسی کردند. نتایج به دست آمده نشان می‌دهد افزایش کیفیت حکمرانی با تقویت مشارکت اجتماعی و پاسخ‌گویی نهادی، زمینه‌های توسعه اقتصادی مناطق ساحلی را به طور معناداری بهبود می‌بخشد و نقش مؤثر این مؤلفه‌ها را در توسعه سواحل مکران برجسته می‌سازد.

- (رضایی، ۱۴۰۱)، با عنوان «نقش سواحل مکران در امنیت منطقه جنوب شرقی کشور»، به تحلیل اهمیت ژئوپلیتیکی، دسترسی به آب‌های آزاد و نقش سواحل مکران در امنیت ملی پرداخت. یافته‌های پژوهش نشان داد که با توجه به مزیت‌های ترانزیتی، ارتباط با آب‌های آزاد و نزدیکی به حوزه‌های آسیای جنوبی و مرکزی، سواحل مکران ظرفیت بالایی برای تقویت امنیت و توسعه اقتصادی-استراتژیک دارد، هرچند این ظرفیت‌ها از طریق برنامه‌ریزی اجتماع‌محور و مشارکت جوامع بومی کمتر بهره‌برداری شده‌اند.

- (جهان‌تیغ و همکاران، ۱۳۹۵)، به «بررسی ظرفیت‌های ژئوپلیتیکی سواحل مکران و نقش آن در امنیت پایدار منطقه جنوب شرقی»، با استفاده از تحلیل SWOT، ظرفیت‌های ژئوپلیتیکی و ارتباطات ترانزیتی این منطقه را تبیین کردند. نتایج نشان داد که توانمندی‌های منطقه در زمینه اتصال به مسیرهای راهبردی شمال-جنوب و دسترسی به منابع دریایی، می‌تواند به امنیت پایدار و توسعه اقتصادی منجر شود؛ اما غلبه رویکردهای متمرکز مانع از بهره‌گیری کامل از این ظرفیت‌ها شده است.

- (Robertson, 2025)، جستار «توسعه پایدار: اصول و عمل»؛ به عنوان کتاب مرجع در حوزه توسعه پایدار است و اصول نظری و ابزارهای کاربردی برای اجرای پایداری در سطوح مختلف را ارائه می دهد. این اثر بر اهمیت تلفیق ابعاد اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی پایداری تأکید دارد و نشان می دهد تحقق پایداری نیازمند تعامل میان نهادهای دولتی، جامعه مدنی و جوامع محلی است. همچنین بر لزوم اقتباس راهکارهای جهانی با واقعیات و ظرفیت های بومی تأکید شده است.

- (Sharpley, 2022)، در «حکمرانی گردشگری پایدار: محلی یا جهانی؟»؛ با رویکرد تحلیلی-انتقادی، وضعیت حکمرانی گردشگری پایدار را بررسی می کند و رابطه میان سیاست گذاری کلان و مشارکت جوامع محلی را تحلیل می کند. نتایج نشان می دهد که فقدان پیوند واقعی بین سیاست های کلان و ظرفیت های محلی، مانع تحقق توسعه پایدار گردشگری است. سیاست های غیرمشارکتی غالباً در سطح نظری باقی می ماند و برای عملی سازی توسعه پایدار لازم است حکمرانی مشارکتی و ادغام ذی نفعان محلی نهادینه شود.

ادیات و مبانی نظری

مبنای نظری این پژوهش بر این فرض استوار است که تحقق توسعه پایدار در مناطق ساحلی، به ویژه در پهنه های راهبردی همچون سواحل مکران، نیازمند چارچوبی تلفیقی است که هم زمان ابعاد محیطی، اجتماعی، اقتصادی و نهادی را در پیوندی نظام مند با یکدیگر تحلیل کند. بر این اساس، نظریه های مرتبط در چهار دسته اصلی شامل نظریه های توسعه پایدار؛ نظریه های اجتماع محور؛ نظریه های سرمایه اجتماعی و توانمندسازی؛ و نظریه های منطقه ای و ژئوپلیتیکی سامان دهی شده اند. به طوری که این دسته بندی ناظر بر ظرفیت هر چارچوب نظری در تبیین رابطه میان اجتماع محلی و سیاست گذاری توسعه ای در مقیاس منطقه ای است.

– نظریه های توسعه پایدار

نظریه توسعه پایدار، که به صورت نظام مند در گزارش کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه صورت بندی شد، توسعه را فرایندی می داند که در آن نیازهای نسل حاضر بدون تضعیف توان نسل های آینده در بهره برداری از منابع برآورده می شود (علیخواه، ۱۳۹۵). این چارچوب، توسعه را نه صرفاً رشد اقتصادی، بلکه حاصل تعامل متوازن میان نظام های اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی تلقی می کند (در مناطق ساحلی، این نگاه مستلزم مدیریت هم زمان بهره برداری اقتصادی از دریا، حفاظت از اکوسیستم های حساس و ارتقای کیفیت زندگی جوامع محلی است). مدل سه گانه پایداری جان ال کینگتون^۱، برهم ارزی سه بعد اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی تأکید دارد و هرگونه تقدم بخشی یک جانبه به یکی از این ابعاد را عامل ناپایداری توسعه می داند (این مدل امکان تحلیل ساختاری توسعه در سواحل مکران را فراهم می کند؛ جایی که فشارهای اقتصادی، محدودیت های محیطی و چالش های اجتماعی به صورت توأمان حضور دارند و هرگونه مداخله توسعه ای نیازمند توازن میان این سطوح است) (حسینی نسب، ۱۴۰۳). نظریه اقتصاد اکولوژیکی نیز با عبور از رویکردهای کلاسیک اقتصادی، سرمایه طبیعی و خدمات اکوسیستمی را جزء لاینفک نظام توسعه در نظر می گیرد. برپایه این نظریه، توسعه پایدار زمانی محقق می شود که ظرفیت بازتولید اکوسیستم ها حفظ گردد و ارزش محیط زیست در فرایند تصمیم گیری اقتصادی و سیاست گذاری لحاظ شود (در سواحل مکران، چنین نگاهی امکان بازتعریف بهره برداری از منابع دریایی، اکوسیستم های حرا و زیست بوم های ساحلی را در چارچوبی پایدار فراهم می سازد).

– نظریه های اجتماع محور توسعه

براین پیش فرض استوار است که توسعه زمانی پایدار خواهد بود که جوامع محلی نه صرفاً دریافت کننده سیاست ها، بلکه کنشگر اصلی فرایند توسعه باشند. نظریه توسعه مبتنی بر دارایی، با تمرکز بر شناسایی و فعال سازی ظرفیت های درون زا، توسعه را فرایندی از پایین به بالا می داند که بر منابع انسانی، اجتماعی، فرهنگی و طبیعی موجود در جامعه تکیه دارد (Tavakol & Dennick, 2011). (در مناطق ساحلی، رویکرد اجتماع محور امکان پیوند میان دانش بومی، شیوه های معیشتی سنتی و سیاست های رسمی توسعه را فراهم می آورد. در

^۱ John Elkington

سواحل مکران، چنین رویکردی می‌تواند زمینه‌ساز بازتعریف نقش جوامع محلی در برنامه‌ریزی فضایی، مدیریت منابع و سیاست‌گذاری منطقه‌ای باشد و از تبدیل توسعه به فرایندی تحمیلی جلوگیری کند (رضایی و گلشنی، ۱۳۹۵).

– نظریه‌های سرمایه اجتماعی و توانمندسازی

بر این پیش‌فرض استوارند که توسعه پایدار پیش از آنکه به منابع مادی وابسته باشد، متکی بر کیفیت روابط اجتماعی، ظرفیت‌های نهادی و توان‌کنشگری جمعی است (پاک‌سرشت، ۱۳۹۴). سرمایه اجتماعی، در این چارچوب، به مجموعه‌ای از اعتماد متقابل، هنجارهای همکاری، شبکه‌های رسمی و غیررسمی و پیوندهای اجتماعی اطلاق می‌شود که امکان اقدام جمعی و هماهنگی نهادی را فراهم می‌سازد. هر اندازه سطح سرمایه اجتماعی در یک جامعه بالاتر باشد، ظرفیت آن جامعه برای مشارکت مؤثر در فرایندهای تصمیم‌سازی، پذیرش سیاست‌ها و تداوم برنامه‌های توسعه‌ای افزایش می‌یابد. این رویکرد، توسعه را نه محصول مداخلات بیرونی، بلکه برآیند تعامل پایدار میان کنشگران اجتماعی و ساختارهای نهادی می‌داند. توانمندسازی، بر فرایند ارتقای ظرفیت‌های فردی و جمعی برای اثرگذاری آگاهانه بر سرنوشت توسعه‌ای تأکید دارد. توانمندسازی صرفاً انتقال مهارت یا منابع نیست، بلکه شامل تقویت احساس عاملیت، افزایش دسترسی به فرصت‌های تصمیم‌گیری و بازتوزیع قدرت در ساختارهای اجتماعی و نهادی است. توسعه پایدار تنها زمانی محقق می‌شود که افراد و گروه‌های اجتماعی بتوانند از موقعیت «موضوع سیاست»، به جایگاه «فاعل سیاست‌گذاری»، گذار کنند (Putnam, 1993). پیوند میان سرمایه اجتماعی و توانمندسازی، بنیان نظری لازم برای درک توسعه به مثابه فرایندی اجتماعی-نهادی را فراهم می‌آورد که در آن پایداری، حاصل نهادینه‌شدن مشارکت، اعتماد و کنش جمعی در طول زمان است.

– نظریه‌های منطقه‌ای و ژئوپلیتیکی

این مناظر بعد فضایی-سیاسی توسعه را برجسته می‌سازند و نشان می‌دهند که فرایندهای توسعه همواره در بستر مناسبات قدرت، موقعیت‌های راهبردی و ساختارهای کلان سیاست‌گذاری شکل می‌گیرند. فضا صرفاً یک ظرف خنثی برای استقرار فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی نیست، بلکه خود عنصری فعال در تولید یا بازتولید نابرابری‌ها، فرصت‌ها و محدودیت‌های توسعه‌ای به‌شمار می‌آید (کاکویی‌دینکی، ۱۴۰۰). نظریه‌های منطقه‌ای بر این نکته تأکید دارند که الگوهای توسعه باید با ویژگی‌های جغرافیایی، کارکردی و نهادی هر منطقه هم‌ساز باشند و تعمیم الگوهای یکسان، منجر به ناپایداری و گسست فضایی خواهد شد. از منظر ژئوپلیتیکی، مناطق ساحلی به دلیل نقش واسط میان قلمرو ملی و نظام‌های فرامنطقه‌ای، جایگاهی فراتر از مقیاس محلی می‌یابند و توسعه آن‌ها هم‌زمان تحت تأثیر ملاحظات امنیتی، اقتصادی و راهبردی قرار می‌گیرد. توسعه پایدار در چنین فضاهایی تنها زمانی قابل تحقق است که میان منطق‌های کلان سیاست‌گذاری و نیازهای اجتماعی-محلی تعادل برقرار شود. درغیراین صورت، توسعه به ابزاری برای اعمال قدرت از بالا تبدیل شده و پیوند خود را با زیست‌جهان‌های محلی از دست می‌دهد (Chambers, 1994). چارچوب منطقه‌ای-ژئوپلیتیکی، مبنای نظری لازم برای فهم توسعه به عنوان فرایندی چندمقیاسی را فراهم می‌کند که در آن، اجتماع محلی، سیاست‌گذاری ملی و موقعیت راهبردی منطقه در یک رابطه متقابل و پویا تعریف می‌شوند.

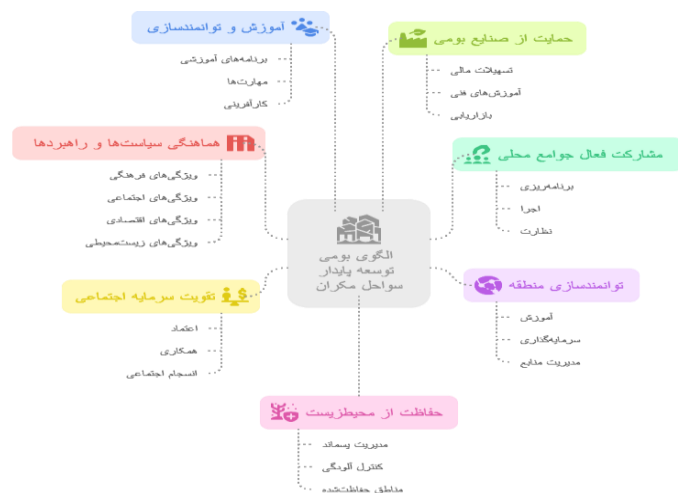
مواد و روش تحقیق

پژوهش حاضر با رویکرد کمی و پیمایشی و با تأکید بر مدل اجتماع‌محور توسعه پایدار، به سنجش روابط میان مؤلفه‌های کلیدی همچون سرمایه اجتماعی، توانمندسازی، ظرفیت‌های منطقه‌ای، هماهنگی سیاست‌ها و پیامدهای توسعه پایدار پرداخته است. جامعه آماری شامل مدیران، کارشناسان میانی اجرایی، فعالان اقتصادی (در حوزه‌های شیلات، گردشگری و تجارت بندری) و نمایندگان سازمان‌های غیردولتی فعال در حوزه توسعه پایدار منطقه جنوب شرق ایران (استان‌های سیستان و بلوچستان و هرمزگان)، است. با توجه به آمارهای رسمی و دسترسی عملیاتی، حجم کل جامعه آماری حدود ۵۰۰'۰۰۰ نفر تخمین زده شده است. برای انتخاب نمونه، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای چندمرحله‌ای استفاده شده است. در مرحله اول، شهرهای کلیدی ساحلی (چابهار، کنارک و جاسک)، به عنوان خوشه‌های اصلی انتخاب شدند. در مرحله دوم، از هر خوشه به صورت تصادفی ساده، واحدهای نمونه‌گیری (افراد)، انتخاب گردیدند. حجم نمونه نهایی با استفاده از فرمول کوکران و با در نظر گرفتن سطح اطمینان ۹۵ درصد و خطای مجاز ۵ درصد، برابر با ۳۸۴ نفر تعیین شد برپایه (جدول ۱). ابزار جمع‌آوری داده‌ها در بخش کمی، یک پرسش‌نامه محقق ساخته است که بر اساس یافته‌های

مرحله کیفی و چارچوب‌های نظری پژوهش تدوین شده است. این پرسش‌نامه دارای سؤالاتی در مقیاس لیکرت پنج‌گزینه‌ای (از کاملاً مخالفم = ۱ تا کاملاً موافقم = ۵) است و شاخص‌های مرتبط با مشارکت جوامع محلی، سرمایه اجتماعی، توانمندسازی، ظرفیت‌های منطقه‌ای و پیامدهای توسعه پایدار را می‌سنجد. برای تضمین کیفیت ابزار، روایی محتوایی آن توسط هیئتی از متخصصان و خبرگان حوزه توسعه منطقه‌ای مورد ارزیابی قرار گرفت و پایایی آن با محاسبه ضریب آلفای کرونباخ ($\alpha > 0.70$)، تأیید شد. روش تحلیل داده‌ها در بخش کمی، شامل دو سطح توصیفی و استنباطی است. در سطح توصیفی، از شاخص‌های مرکزی (میانگین، میانه) و پراکندگی (انحراف معیار)، برای تبیین ویژگی‌های جامعه آماری و متغیرهای پژوهش استفاده شده است. در سطح استنباطی، از روش‌های آماری پیشرفته از جمله تحلیل عاملی تأییدی (CFA) برای بررسی ساختار درونی پرسش‌نامه، مدل‌سازی معادلات ساختاری (SEM) با نرم‌افزار AMOS برای آزمون فرضیه‌های پژوهش و آزمون‌های t و ANOVA برای مقایسه میان گروه‌های مختلف جمعیت‌شناختی بهره گرفته شده است. این رویکرد پیمایشی-کمی، امکان آزمون فرضیه‌های تحقیق بر اساس شواهد تجربی قوی و با استناد به معیارهای آماری استاندارد را فراهم کرده و زمینه را برای تدوین الگوی بومی، مبتنی بر داده و قابل اجرا برای توسعه پایدار سواحل مکران فراهم می‌سازد برپایه (شکل ۱).

جدول ۱. توصیف نمونه آماری

متغیر	شاخص/سطح	فراوانی (n)	درصد
جنسیت	مرد	۱۹۱	۵۷,۲
	زن	۱۴۳	۴۲,۸
سن	۲۵-۳۴	۴۶	۱۳,۸
	۳۵-۴۴	۱۵۲	۴۵,۵
	۴۵-۵۴	۹۹	۲۹,۶
	۵۵ و بیشتر	۳۷	۱۱,۱
	کارشناسی	۸۲	۲۴,۵
مدرک تحصیلی	کارشناسی ارشد	۱۸۱	۵۴,۲
	دکتری	۷۱	۲۱,۳
	رسمی	۱۹۹	۵۹,۶
وضعیت استخدام	قراردادی	۹۳	۲۷,۸
	پیمانی	۴۲	۱۲,۶
	زیر ۵ سال	۴۸	۱۴,۴
سابقه مدیریت	۵-۱۰ سال	۱۰۸	۳۲,۳
	۱۱-۲۰ سال	۱۲۵	۳۷,۴
	بیش از ۲۰ سال	۵۳	۱۵,۹
	سیستان و بلوچستان	۲۲۶	۶۷,۷
محل خدمت	هرمزگان	۱۰۸	۳۲,۳
	دولتی	۲۴۴	۷۳,۱
نوع سازمان	غیردولتی	۵۳	۱۵,۹
	خصوصی	۳۷	۱۱

شکل ۱. فلوچارت الگوی بومی توسعه پایدار سواحل مکران

بحث و یافته‌های تحقیق

جدول ۲. شاخص‌های توصیفی افراد شرکت‌کننده

شاخص‌های جمعیت شناختی	متغیر	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	مرد	338	88/0
	زن	46	12/0
	مجموع	384	100/0
سن	کمتر از ۳۰ سال	47	12/2
	بین ۳۱ تا ۴۰ سال	80	20/8
	بین ۴۱ تا ۵۰ سال	120	31/3
	بیشتر از ۵۱ سال	137	35/7
	مجموع	384	100/0
سطح تحصیلات	کارشناسی	203	52/9
	کارشناسی ارشد	144	37/5
	دکتری	37	9/6
	مجموع	384	100/0
میزان سکونت در منطقه	۱ تا ۳ سال	104	27/1
	۴ تا ۶ سال	122	31/8
	۷ تا ۱۰ سال	91	23/7
	بیشتر از ۱۰ سال	67	17/4
	مجموع	384	100/0

بر اساس داده‌های (جدول ۱)، از مجموع ۳۸۴ نفر نمونه، اکثریت قابل توجهی از پاسخ‌گویان را مردان تشکیل داده‌اند (۸۸ درصد)، در حالی که سهم زنان تنها ۱۲ درصد بوده است. این تفاوت نشان می‌دهد که ترکیب جنسیتی نمونه به سمت مردان گرایش بیشتری داشته و بر تحلیل‌های بعدی می‌تواند اثرگذار باشد. از نظر توزیع سنی، بیشترین سهم مربوط به گروه بالای ۵۱ سال بوده است (۳۵/۷ درصد). پس از آن، گروه سنی ۴۱ تا ۵۰ سال با ۳۱/۳ درصد قرار دارد. افراد ۳۱ تا ۴۰ سال حدود ۲۰/۸ درصد و جوانان کمتر از ۳۰ سال تنها ۱۲/۲ درصد از نمونه را شامل می‌شوند. این ترکیب نشان‌دهنده غالب بودن افراد میان‌سال و بالاتر در مطالعه است که می‌تواند بر نگرش‌ها و پاسخ‌ها تأثیر داشته باشد. در زمینه سطح تحصیلات، بیش از نیمی از پاسخ‌گویان دارای مدرک کارشناسی هستند (۵۲/۹ درصد). همچنین ۳۷/۵ درصد از افراد دارای مدرک کارشناسی ارشد و نزدیک به ۱۰ درصد نیز دارای مدرک دکتری می‌باشند. این یافته نشان می‌دهد که سطح تحصیلات شرکت‌کنندگان نسبتاً بالا است و اکثر آن‌ها در رده تحصیلات دانشگاهی قرار دارند. در خصوص میزان سکونت در منطقه، بیشترین سهم مربوط به افراد با سابقه سکونت ۴ تا ۶ سال (۳۱/۸ درصد) است. پس از آن، ۲۷/۱ درصد از افراد سابقه سکونت ۱ تا ۳ سال داشته‌اند. همچنین، حدود ۲۳/۷ درصد بین ۷ تا ۱۰ سال و تنها ۱۷/۴ درصد بیش از ۱۰ سال در منطقه سکونت داشته‌اند. این توزیع نشان می‌دهد که بیشتر پاسخ‌گویان تجربه سکونت میان‌مدت در منطقه دارند و تعداد افراد با سابقه سکونت طولانی مدت کمتر است.

جدول ۳. شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	فراوانی	کمینه نمره	بیشینه نمره	میانگین	انحراف معیار
سرمایه اجتماعی	384	1/00	5/00	3/457	0/818
توانمندسازی	384	1/00	5/00	3/600	1/032
توسعه اقتصادی پایدار	384	1/00	5/00	3/657	0/992
زیرساخت پایدار	384	1/00	5/00	3/227	0/880
حفاظت زیست محیطی	384	1/00	5/00	3/238	0/902
مدیریت بومی و انعطاف‌پذیر	384	1/00	5/00	3/154	1/021
حفظ و ارتقاء فرهنگ بومی	384	1/00	5/00	3/177	0/975
توسعه اقتصادی پایدار	384	1/00	5/00	3/097	0/897
توسعه اجتماعی پایدار	384	1/00	5/00	3/306	0/961
ظرفیت‌های منطقه‌ای	384	1/00	5/00	3/401	0/880
سرمایه اجتماعی و مشارکت	384	1/14	5/00	3/423	0/776
حکمرانی و سیاست‌گذاری	384	1/20	5/00	3/467	0/792
پیامدهای توسعه پایدار	384	1/00	5/00	3/469	0/806

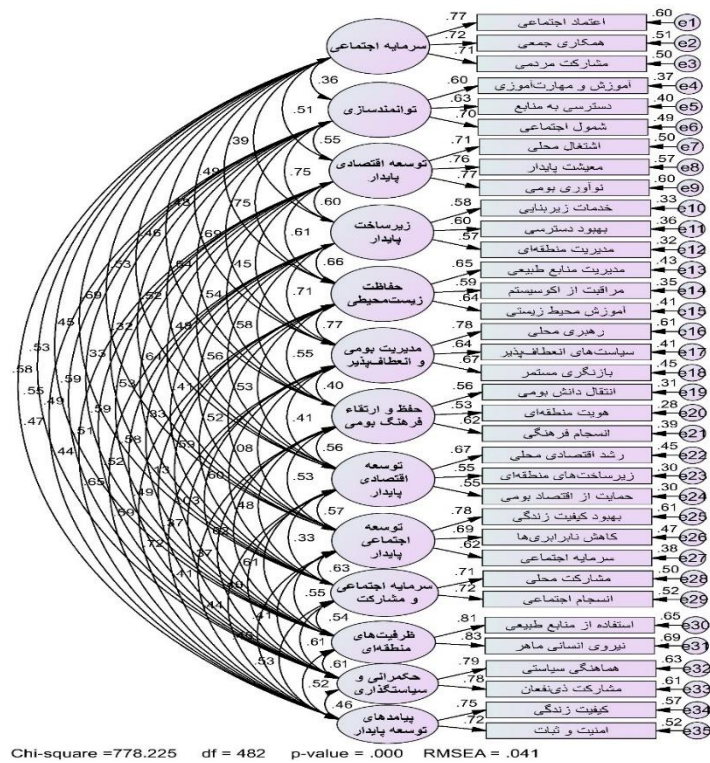
مطابق (جدول ۲)، نتایج نشان داد که میانگین متغیرهای پژوهش در بازه‌ای نسبتاً نزدیک به یکدیگر قرار دارند. بالاترین میانگین مربوط به توسعه اقتصادی پایدار (۳/۶۵۷) و توانمندسازی (۳/۶۰۰)، بوده است که بیانگر اهمیت این ابعاد در ادراک پاسخ‌گویان است. پس از آن، پیامدهای توسعه پایدار (۳/۴۶۹)، حکمرانی و سیاست‌گذاری (۳/۴۶۷) و سرمایه اجتماعی (۳/۴۵۷)، در رتبه‌های بعدی قرار دارند. ظرفیت‌های منطقه‌ای (۳/۴۰۱) و سرمایه اجتماعی و مشارکت (۳/۴۲۳)، نیز مقادیر قابل توجهی را نشان داده‌اند. در مقابل، کمترین میانگین‌ها به مدیریت بومی و انعطاف‌پذیر (۳/۱۵۴) و توسعه اقتصادی پایدار در ردیف دوم (۳/۰۹۷)، اختصاص یافته است. سایر متغیرها از جمله زیرساخت پایدار (۳/۲۲۷)، حفاظت زیست‌محیطی (۳/۲۳۸)، حفظ و ارتقاء فرهنگ بومی (۳/۱۷۷) و توسعه اجتماعی پایدار (۳/۳۰۶) در سطح متوسط قرار دارند. انحراف معیارها نیز عمدتاً کمتر از ۱ بوده و نشان‌دهنده همگونی نسبی پاسخ‌ها در اکثر متغیرهاست، هرچند در برخی موارد مانند توانمندسازی (۱/۰۳۲) و مدیریت بومی و انعطاف‌پذیر (۱/۰۲۱)، پراکندگی بیشتری مشاهده می‌شود.

جدول ۳. شاخص‌های توزیع متغیرهای پژوهش

متغیر	کجی	کشیدگی	کولموگروف-اسمیرنف	سطح معنی‌داری
سرمایه اجتماعی	-0/262	-0/284	0/111	0/089
توانمندسازی	-0/571	-0/360	0/118	0/082
توسعه اقتصادی پایدار	-0/526	-0/391	0/109	0/091
زیرساخت پایدار	0/031	-0/215	0/107	0/093
حفاظت زیست‌محیطی	-0/106	-0/136	0/114	0/085
مدیریت بومی و انعطاف‌پذیر	0/066	-0/683	0/084	0/116
حفظ و ارتقاء فرهنگ بومی	-0/175	-0/409	0/101	0/099
توسعه اقتصادی پایدار	-0/051	-0/281	0/108	0/092
توسعه اجتماعی پایدار	-0/069	-0/601	0/108	0/091
ظرفیت‌های منطقه‌ای	-0/193	-0/318	0/072	0/128
سرمایه اجتماعی و مشارکت	0/031	-0/196	0/084	0/116
حکمرانی و سیاست‌گذاری	-0/001	-0/327	0/108	0/092
پیامدهای توسعه پایدار	-0/404	-0/034	0/110	0/090

مطابق (جدول ۳)، یافته‌ها نشان داد متغیرها برحسب دو شاخص کجی و کشیدگی با در نظر گرفتن مقدار ± 2 برای کجی و ± 7 برای کشیدگی، نرمال هستند. با توجه به اینکه آماره کلموگروف اسمیرنف در تمام متغیرها در بازه‌ی موردقبول (۱/۹۶- تا ۱/۹۶+)، قرار دارند داده‌ها نرمال بوده و از آنجاییکه سطح معناداری (sig)، در تمام موارد از مقدار خطا (۰/۰۵)، بزرگتر است می‌توان ادعا نمود که توزیع داده‌های مربوط به متغیرها نرمال است. آزمون مناسب ضریب همبستگی پیرسون است.

پیش از ارزیابی مدل ساختاری ارائه شده، لازم است معناداری وزن رگرسیونی (بارعاملی)، سازه‌های مختلف پرسش‌نامه و همچنین ابعاد آن‌ها در پیش‌بینی گویه‌های مربوطه، بررسی شده تا از برازندگی مدل‌های اندازه‌گیری و قابل قبول بودن نشان‌گرهای آن‌ها در اندازه‌گیری سازه‌ها اطمینان حاصل شود. قدرت رابطه بین عامل (متغیر پنهان) و متغیر قابل مشاهده به وسیله بارعاملی نشان داده می‌شود. بارعاملی مقداری بین صفر و یک است. اگر بار عاملی کمتر از ۰,۳ باشد رابطه ضعیف در نظر گرفته شده و از آن صرف‌نظر می‌شود. بار عاملی بین ۰,۳ تا ۰,۶ قابل قبول است و اگر بزرگتر از ۰,۶ باشد خیلی مطلوب است برپایه (شکل ۲).

شکل ۲. فلوجارت عاملی تأییدی مدل اندازه‌گیری

جدول ۴. تحلیل عاملی تأییدی مدل اندازه‌گیری

شاخص‌های برازندگی	(χ^2)	df	(χ^2/df)	(RMSEA)	Sig
مقدار شاخص	۷۷۸/۲۲۵	۴۸۲	۱/۶۳۳	۰/۰۴۱	۰/۰۰۱

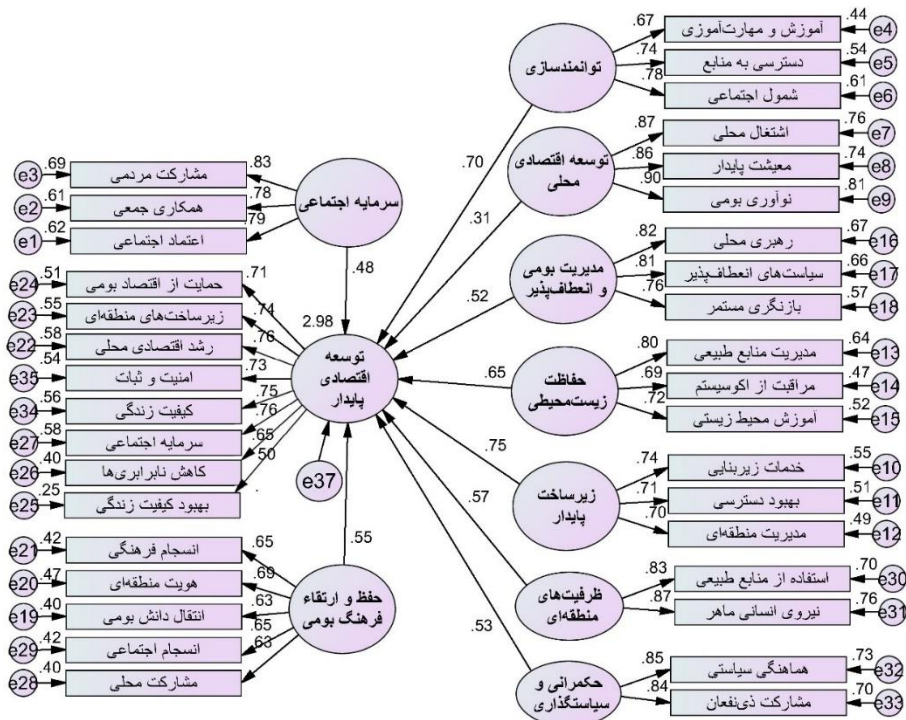
یافته‌های (جدول ۱)، نشان می‌دهد مقدار ($\chi^2 = 778/225$ ، $df = 482$ ، $p = 0/001$)، است که حاکی از برازندگی قابل قبول الگو در جامعه است، همچنین به منظور تعیین مناسب بودن معنی‌داری الگو لازم است که مقدار شاخص (χ^2/df) از ۳ کمتر باشد که در اینجا برابر ۱/۶۳۳ برآورد شده است. همچنین مقدار ($RSMEA = 0/041$) است که از مقدار ۰/۰۸ کوچکتر است حاکی از برازندگی قابل قبول الگو است.

جدول ۵. روایی و پایایی مدل‌های بیرونی

متغیر	پایایی ترکیبی (CR)	آلفای کرونباخ	میانگین واریانس استخراج شده (AVE)
سرمایه اجتماعی	0/744	0/797	0/554
توانمندسازی	0/740	0/770	0/574
توسعه اقتصادی پایدار	0/758	0/782	0/673
زیرساخت پایدار	0/815	0/904	0/645
حفاظت زیست‌محیطی	0/799	0/882	0/695
مدیریت بومی و انعطاف‌پذیر	0/799	0/881	0/701
حفظ و ارتقاء فرهنگ بومی	0/770	0/846	0/569
توسعه اقتصادی پایدار	0/754	0/845	0/626
توسعه اجتماعی پایدار	0/821	0/869	0/654
ظرفیت‌های منطقه‌ای	0/758	0/792	0/543
سرمایه اجتماعی و مشارکت	0/780	0/798	0/612
حکمرانی و سیاست‌گذاری	0/789	0/879	0/542
پیامدهای توسعه پایدار	0/766	0/822	0/689

(جدول ۵)، نشان می‌دهد که پایایی متغیرها مورد تأیید است، زیرا پایایی ترکیبی سازه‌ها بیشتر از ۰,۷ می‌باشد.

در این مرحله ضرایب مربوط به شاخص های سنجیده شده هر متغیر پنهان (متغیرهای آشکار)، مورد بررسی قرار می گیرد. برپایه شکل ۳.

Chi-square = 1532.572 df = 551 p-value = .000 RMSEA = .0068

شکل ۳. ارزیابی مدل تحلیل مسیر پژوهش

جدول ۶. تحلیل عاملی تأییدی مدل اندازه گیری

شاخص های برازندگی	(χ^2)	df	(χ^2/df)	Sig
مقدار شاخص	۱۵۳۲/۵۷۲	۵۵۱	۲/۷۸۱	۰/۰۰۱

(جدول ۶)، نشان می دهد برازندگی قابل قبول الگو در جامعه است و همچنین معنی داری.

جدول ۷. شاخص های برازندگی مدل اندازه گیری

شاخص های برازندگی	(RMSEA)	(NFI)	(NNFI)	(CFI)	(GFI)	(AGFI)
مقدار شاخص	۰/۰۶۸	۰/۹۷۴	۰/۹۵۵	۰/۹۶۹	۰/۹۷۰	۰/۹۷۴

(جدول ۷)، نشان می دهد شاخص های برازندگی مدل از برازش مطلوبی با داده ها برخوردار هستند است..

← فرضیه اول: بین سطح مشارکت جوامع محلی و میزان تحقق توسعه پایدار سواحل مکران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

جدول ۸. آزمون اثرات مستقیم بین سطح مشارکت جوامع محلی و میزان تحقق توسعه پایدار سواحل مکران

مسیر	ضریب مسیر (β)	ضریب تعیین (R^2)	بتا استاندارد نشده	خطای استاندارد	آماره t	p-value
سطح مشارکت جوامع محلی --> میزان تحقق توسعه پایدار سواحل مکران	0.567	0.321	0.328	0.049	11.571	0.001

بر اساس (جدول ۸)، ضریب مسیر سطح مشارکت جوامع محلی --> میزان تحقق توسعه پایدار سواحل مکران برابر ۰/۵۶۷ است و مقدار ضریب تعیین برآورد شده برابر ۰/۳۲۱ است که نشان می دهد بین سطح مشارکت جوامع محلی و میزان تحقق توسعه پایدار سواحل مکران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. از آنجایی که مقدار آماره t برآورد شده برابر ۱۱/۵۷۱ و از حد بحرانی ۱/۹۶ بزرگتر است و مقدار خطای برابر ۰/۰۰۱ و از حداکثر خطای قابل پذیرش ۰/۰۵ کوچکتر است در نتیجه رابطه بین این متغیرها معنی دار است.

← **فرضیه دوم:** افزایش توانمندی‌ها و ظرفیت‌های منطقه (منابع انسانی، طبیعی، موقعیت ژئوپلیتیکی)، تأثیر مثبتی بر تحقق توسعه پایدار سواحل مکران دارد برپایه (جدول ۹)، رابطه بین این متغیرها معنی‌دار است.

جدول ۹. آزمون اثرات مستقیم بین سطح مشارکت جوامع محلی و میزان تحقق توسعه پایدار سواحل مکران

مسیر	ضریب مسیر (β)	ضریب تعیین (R^2)	بتا استاندارد نشده	خطای استاندارد	آماره t	p-value
افزایش توانمندی‌ها و ظرفیت‌های منطقه --> میزان تحقق توسعه پایدار سواحل مکران	0.648	0.420	0.670	0.049	13.224	0.001

← **فرضیه سوم:** سطح سرمایه اجتماعی (اعتماد، همکاری، انسجام اجتماعی)، با میزان توسعه پایدار سواحل مکران ارتباط مثبت و معناداری دارد برپایه (جدول ۱۰).

جدول ۱۰. آزمون اثرات مستقیم بین سطح سرمایه اجتماعی و میزان تحقق توسعه پایدار سواحل مکران

مسیر	ضریب مسیر (β)	ضریب تعیین (R^2)	بتا استاندارد نشده	خطای استاندارد	آماره t	p-value
سطح سرمایه اجتماعی --> میزان تحقق توسعه پایدار سواحل مکران	0.307	0.094	0.168	0.033	9.303	0.001

← **فرضیه چهارم:** وجود برنامه‌های آموزشی و توانمندسازی موجب افزایش مشارکت و تحقق توسعه پایدار در سواحل مکران می‌گردد برپایه (جدول ۱۱)، رابطه بین این متغیرها معنی‌دار است.

جدول ۱۱. آزمون اثرات مستقیم بین وجود برنامه‌های آموزشی و توانمندسازی و میزان تحقق توسعه پایدار سواحل مکران

مسیر	ضریب مسیر (β)	ضریب تعیین (R^2)	بتا استاندارد نشده	خطای استاندارد	آماره t	p-value
وجود برنامه‌های آموزشی و توانمندسازی --> میزان تحقق توسعه پایدار سواحل مکران	0.226	0.051	0.385	0.041	5.512	0.001

← **فرضیه پنجم:** هماهنگی سیاست‌ها و راهبردهای توسعه‌ای با نیازهای محلی تأثیر مستقیم بر موفقیت توسعه پایدار دارد برپایه (جدول ۱۲)، رابطه بین این متغیرها معنی‌دار است.

جدول ۱۲. آزمون اثرات مستقیم بین وجود برنامه‌های آموزشی و توانمندسازی و میزان تحقق توسعه پایدار سواحل مکران

مسیر	ضریب مسیر (β)	ضریب تعیین (R^2)	بتا استاندارد نشده	خطای استاندارد	آماره t	p-value
هماهنگی سیاست‌ها و راهبردهای توسعه‌ای با نیازهای محلی --> میزان تحقق توسعه پایدار سواحل مکران	0.552	0.305	0.679	0.056	9.857	0.001

← **فرضیه ششم:** حمایت از صنایع بومی و کوچک باعث بهبود شاخص‌های اقتصادی توسعه پایدار سواحل مکران می‌شود برپایه (جدول ۱۳)، رابطه بین این متغیرها معنی‌دار است.

جدول ۱۳. آزمون اثرات مستقیم بین حمایت از صنایع بومی و کوچک و میزان تحقق توسعه پایدار سواحل مکران

مسیر	ضریب مسیر (β)	ضریب تعیین (R^2)	بتا استاندارد نشده	خطای استاندارد	آماره t	p-value
حمایت از صنایع بومی و کوچک --> شاخص‌های اقتصادی توسعه پایدار	0.633	0.400	0.921	0.026	24.328	0.001

← **فرضیه هفتم:** حفاظت از اکوسیستم‌های طبیعی و اجرای برنامه‌های محیط‌زیستی موجب کاهش معنادار تخریب محیط‌زیست و تقویت توسعه پایدار خواهد شد برپایه (جدول ۱۴)، رابطه بین این متغیرها معنی‌دار است.

جدول ۱۴. آزمون اثرات مستقیم بین حمایت از صنایع بومی و کوچک و میزان تحقق توسعه پایدار سواحل مکران

مسیر	ضریب مسیر (β)	ضریب تعیین (R^2)	بتا استاندارد نشده	خطای استاندارد	آماره t	p-value
حفاظت از اکوسیستم‌های طبیعی و اجرای برنامه‌های محیط‌زیستی --> تخریب محیط‌زیست	-0.601	0.361	0.909	0.045	13.356	0.001

نتیجه گیری و ارائه پیشنهادها

پژوهش حاضر با تمرکز بر سواحل مکران نشان داد که تحقق توسعه پایدار در این پهنه ساحلی، مستلزم اتخاذ رویکردی اجتماع محور در سیاست گذاری و برنامه ریزی منطقه ای است. نتایج پژوهش بیانگر آن است که الگوهای توسعه ای مبتنی بر تصمیم گیری های متمرکز و غیر مشارکتی، قادر به پاسخ گویی مؤثر به پیچیدگی های اجتماعی، فرهنگی و محیط زیستی این منطقه نیستند و در عمل با محدودیت های ساختاری و اجرایی مواجه می شوند. در مقابل، رویکرد اجتماع محور می تواند بستر لازم برای هم راستا سازی اهداف توسعه با واقعیت های محلی را فراهم آورد. برآیند یافته ها حاکی از آن است که توسعه پایدار در سواحل مکران، فرایندی چندبعدی و وابسته به تعامل هم زمان میان ابعاد اجتماعی، اقتصادی و زیست محیطی است و نمی توان هیچ یک از این ابعاد را به صورت منفک یا حاشیه ای در نظر گرفت. در این چارچوب، توجه به ظرفیت های بومی، نهادهای محلی و پیوندهای اجتماعی موجود، نقش تعیین کننده ای در افزایش اثربخشی سیاست های توسعه ای ایفاء می کند. غفلت از این مؤلفه ها، حتی در صورت وجود سرمایه گذاری های کلان، به ناپایداری نتایج و کاهش کارآمدی برنامه ها منجر خواهد شد. مقاله موردکاوی نشان داد که سیاست گذاری پایدار در سواحل مکران نیازمند بازتعریف رابطه میان سطح محلی و سطح ملی است. به گونه ای که فرایندهای تصمیم سازی و برنامه ریزی، بر مبنای سازوکارهای مشارکتی و مبتنی بر شناخت نیازها و اولویت های جوامع محلی سامان یابد. این امر نه تنها موجب افزایش پذیرش اجتماعی سیاست ها می شود، بلکه زمینه لازم برای تقویت انسجام نهادی و کاهش شکاف میان سیاست و اجرا را فراهم می سازد. در نتیجه، الگوی ارائه شده در این مطالعه می تواند به عنوان چارچوبی کاربردی برای هدایت برنامه های توسعه پایدار در مناطق ساحلی ایران مورد استفاده قرار گیرد. این الگو با تأکید بر نقش محوری اجتماع محلی، ظرفیت آن را دارد که مسیر گذار از توسعه ناپایدار و وابسته به مداخلات بیرونی را به سمت توسعه درون زاء، متوازن و پایدار هموار سازد و مبنایی قابل اتکاء برای سیاست گذاری های آینده در پهنه های ساحلی فراهم آورد.

منابع

- احمدی، فهامه و دهقان دهنوی، الهه. (۱۳۹۵). *برنامه ریزی فضایی مناطق ساحلی با تأکید بر گردشگری پایدار (مطالعه موردی: محور شهرهای ساحلی نور، ایزدشهر، رویان، استان مازندران)*. دومین کنفرانس شهرسازی، مدیریت و توسعه شهری، شیراز-ایران، ۸-۱۰.
- اسدی محل جالی، مسعود. (۱۴۰۰). *توانمندسازی اجتماع محور در راستای تحقق حکمروایی خوب شهری*. آرمان شهر.
- اعتمادی، کیانا و صارمی، حمیدرضا. (۱۴۰۱). *توسعه پایدار گردشگری چابهار: رهیافتی برای برون رفت از توسعه نیافتگی*. معماری و شهرسازی آرمان شهر، ۴۱، ۱۹۷-۲۱۰.
- پاک سرشت، سلیمان. (۱۳۹۴). *سرمایه اجتماعی در ایران: وضعیت، چالش ها و راهبردها*. نور علم.
- جهان تیغ، رضا. فرجی راد، عبدالرضا. سیاری، حبیب الله و سرور، رحیم. (۱۳۹۵). *بررسی ظرفیت های ژئوپلیتیکی سواحل مکران و نقش آن در امنیت پایدار منطقه جنوب شرق*. راهبرد دفاعی، ۱۴(۳)، ۱۲۹-۱۰۱.
- حسینی نسب، سیده حسنا. (۱۴۰۳). *مطالعه تطبیقی تحولات فضای عمومی در سازمان فضایی شهر بندرهای هرمزگان تحت تأثیر تغییر پارادایم اقتصادی و فرهنگی (مورد مطالعه: لافت، کنگ، هرمز)*. منظر، ۱۶(۶۸)، ۳۷-۲۶.
- رضایی، سیدمیشم و گلشنی، علی اصغر. (۱۳۹۵). *برنامه ریزی راهبردی توسعه نواحی ساحلی مطابق با رویکردهای مدیریت یکپارچه مناطق ساحلی کشور ایران مطالعه موردی: ناحیه ساحلی چابهار*. کنگره بین المللی عمران، معماری و شهرسازی معاصر جهان، اهر-ایران، ۱۹-۱.
- رضایی، محمد. (۱۴۰۱). *نقش سواحل مکران در امنیت منطقه جنوب شرق کشور*. اولین همایش تخصصی محدود نقش علوم جغرافیایی در عملیات آرام سازی، تهران-ایران، ۱۴-۱.
- علیخواه، فردین. (۱۳۹۵). *رویکرد اجتماع محور در پیاده راه سازی*. علوم اجتماعی.
- کاکویی دینکی، عیسی. (۱۴۰۰). *پایداری اجتماعی*. ویراستار: حسین مصلحتی کوچه صفهانی، به اندیش.
- کوهکن، علیرضا. موحدی، سمانه و رهام، احسان. (۱۴۰۳). *نقش توسعه سواحل مکران در شکوفایی اقتصاد دریامحور براساس شاخص های حکمرانی خوب*. دانش حکمرانی، ۱(۱)، ۸۶-۷۲.

- مزینانی، علیرضا. همتی، صمد و همتی، مهدی. (۱۴۰۳). *بازشناسی مفهوم پایداری اجتماعی در شهر*. مهراب.
- یعقوبی، جواد. (۱۴۰۴). *توسعه پایدار*. زمزم سحر.
- Barca, F., McCann, P., & Rodríguez-Pose, A. (2012). *The Case For Regional Development Intervention: Place-Based Versus Place-Neutral Approaches*. *Regional Science*, 52(1), 134–152.
- Chambers, R. (1994). *The Origins And Practice Of Participatory Rural Appraisal*. *World Development*, 22(7), 953–969.
- Dangi, T.B. & Jamal, T. (2016). *An Integrated Approach To “Sustainable Community-Based Tourism”*. *Sustainability*, 8(5): 1-32.
- Putnam, R.D. (1993). *The Prosperous Community: Social Capital And Public Life*. *The American Prospect*, 13, 35–42.
- Robertson, M. (2025). *Sustainability: Principles And Practice*. Routledge.
- Sharpley, R. (2022). *Sustainable Tourism Governance: Local Or Global?*. *Tourism Recreation Research*, 48(5): 1-4.
- Tavakol, M., & Dennick, R. (2011). *Making Sense Of Cronbach’s Alpha*. *Medical Education*, 2, 53–55.